CATALOGUL ŞTIINŢIFIC AL UNUI MUZEU DE ETNOGRAFIE

I. GODEA, A. CHIRIAC,
E. GRIGORESCU, S. TOTH,
I. MUREŞAN

Muzeul Ţării Crişurilor. — Oradea

I. Enunţarea dimensiunii exacte a vocabularului controlat al unui catalog ştiinţific dintr-un muzeu de etnografie presupune, în principiu, cîteva consideraţii asupra posibilităţilor pe care ni le oferă. Desigur, nu putem discuta problema în cauză decît pornind de la platforma reală creată de organizarea ştiinţifică a colecţiilor muzeale. Întregul proces al achiziţionării şi, apoi, de integrare în colecţia respectivă determină o ramificare a evidenţei. O diversificare care contribuie la integrarea obiectului între celelalte piese existente deja, stabilindu-i alături de valoarea în sine, locul în cadrul lărgit al patrimoniului muzeului. Necesitatea redactării unui limbaj comun pretinde o adaptare la momentele indispensabile unei corecte evaluări, atît din punct de vedere al semnificaţiei muzeale, cît şi în perspectiva fructificării ştiinţifice. Elaborarea unui vocabular controlat, pretinde o anumită structură, structură evident condiţionată de funcţiile muzeului. S-au exprimat nenumărate opinii asupra modului cum trebuie rezolvată cerinţa întocmirii unui vocabular controlat unitar, care să reflecte situaţia colecţiei dintr-un muzeu. Discuţiile purtate deschis sau prin exemplificări concrete asupra temei au permis o confruntare cu soluţiile altor instituţii similare, din ţară sau străinătate. Chiar dacă încă nu s-a ajuns la o tipizare universal acceptată, considerăm că se pot extrage elementele care să contribuie la conceperea unui sistem propriu de funcţionare. Formula experimentată de muzeul Ţării Crişurilor a devenit, în urma îmbunătăţirii sale, un mijloc ce ne introduce, indiferent de cum am opera în structura actuală a organizării, direct şi eficient în spaţiul afectat patrimoniului muzeal.

Evidenţa strictă, pe baza unui limbaj controlat perfecţionat, devine astfel, indispensabilă pentru viitoarele valorificări în studii, lucrări de o mai mare întindere (subliniem că nu vom lua în discuţie fişele analitice tipizate deja pe ţară).

II. Pentru a sugera o imagine completă asupra structurii vocabularului controlat al catalogului ştiinţific întocmit de secţia de etnografie a muzeului orădean, am specificat în secţiuni bine delimitate, rubrica-

tura fiecărui registru. Ţinem să precizăm, că ramificaţiile create printr-un sistem riguros de notare-înregistrare, urmăresc drumul obiectului de la intrarea în muzeu şi pînă la stabilirea definitivă a locului său în colecţie, depozit sau în expoziţia de bază. Compartimentele sistemului de notare-înregistrare sînt :

1. *Caietul primar* — reţine încă din momentul achiziţiei datele esenţiale ale obiectului. Prin el obiectul achiziţionat primeşte deja, din teren, numărul de inventar pe care probabil îl va avea după trecerea obiectului prin comisia de achiziţii. Caietul cuprinde următoarele date :

Nr. crt.	Denumirea obiectului	Numele fostului proprietar	Adresa	Data achiziţiei
3643	Oală mare de pomană	Faur Teodor	Birsa, nr. 155	6 septembrie 1969

2. *Registrul inventar* — dezvoltă elementele proprii obiectului achiziţionat, cu notarea tuturor părţilor componente care contribuie la recunoaşterea imediată în cadrul colecţiei. Ţinînd cont, de faptul că el îndeplineşte şi funcţia de evidenţă contabilă, rubricatura va conţine datele absolut necesare pentru a permite controlului financiar să-şi desfăşoare activitatea conform normelor legale în vigoare. Pornind de la scopul acestui registru compartimentele în care este împărţit vor fi mai complete :

Nr. crt.	Nr. de inv.	Nr. inv. contabil	Data înregistrării			Denumirea obiectului	Localitatea de unde provine
			anul	luna	ziua		
117	3643		1969	sept.	6	oală de pomană	Faur Teodor Birsa 155

Descrierea	Provenienţa	Clasificarea obiectului		Starea	Valoarea
		Felul colecţiei	Categoria de obiecte		
Vasul, cu două toarte, este de dimensiuni mari. Decorul constă din două briuri alveolare. A fost legat cu sîrmă	Achiziţie	Ceramică	Oală mare	Bună	30 lei

Nr. filmului și diapozitivului	Data și motivul ieșirii din patrimoniu	Locul unde se află în muzeu	Observații
256/49		E.S1.	

3. *Registrul de colecție* — are o triplă semnificație. Întîi de a reține doar piesele specifice unui gen de creație populară, apoi de a stabili locul exact al fiecărui obiect în depozit. Această a doua trăsătură conferă registrului de colecție rolul de instrument de lucru permanent, cel care consemnează dispoziția precisă, în spațiu a colecțiilor. A treia proprietate constă în menținerea stării de conservare, dacă eventual obiectul a fost restaurat. Cunoașterea stării fizice acordă, oricărui muzeograf sau conservator, posibilitatea urmăririi constante a evoluției piesei sau a întregii colecții în condițiile microclimatului existent. Potrivit structurii patrimoniului de etnografie, la Oradea colecțiile sînt divizate în cinci mari grupe : ceramică, textile, port popular, lemn și obiecte cultice — ceea ce înseamnă că sînt cinci registre separate de colecție fiecare cuprinzînd următoarele date :

Nr. crt.	Nr. inv.	Nr. inv. contabil	Denumirea obiectului	Localitatea de unde s-a achiziționat	Localitatea de unde provine
715	3643	7704	Oală de pomană	Birsa	Birsa

Zona	Starea	Restaurări	Locul în muzeu	Verificări	Observații
Crișul Alb	Bună		E.S1		

4. *Catalogul topografic de depozit.* — este indispensabil în cadrul organizat al secției. Dispunerea mobilierului în spațiu după criterii bine stabilite se poate urmări prin întrebuințarea schițelor care redau structura depozitului (Fig. 1, 2, 3, 4). Pe aceste schițe se află ca indicator al unui dulap literele mari din alfabet. Apoi, respectînd conformația unui dulap — ne gîndim la destinația lor pentru textile, port popular, etc., s-a făcut o împărțire notată cu cifre romane. Unele dulapuri au sertare pentru care s-au adoptat de asemenea numerotarea cu cifre arabe. Cînd căutăm un obiect este suficient să luăm din registrul de colecție locul exact, apoi să confruntăm cu schițele de depozit pentru a găsi într-un timp minim piesa dorită.

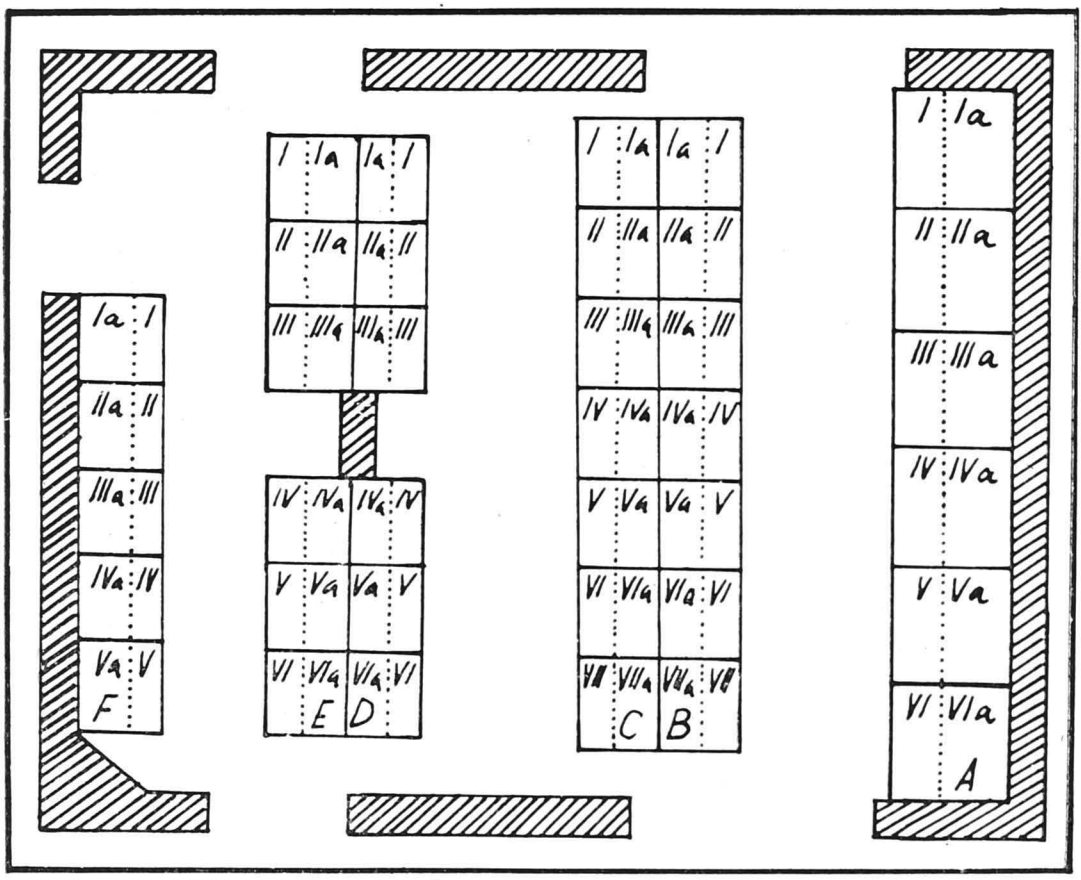

SCHIȚĂ DEPOZIT PORT

Fig. 1

Fig. 2

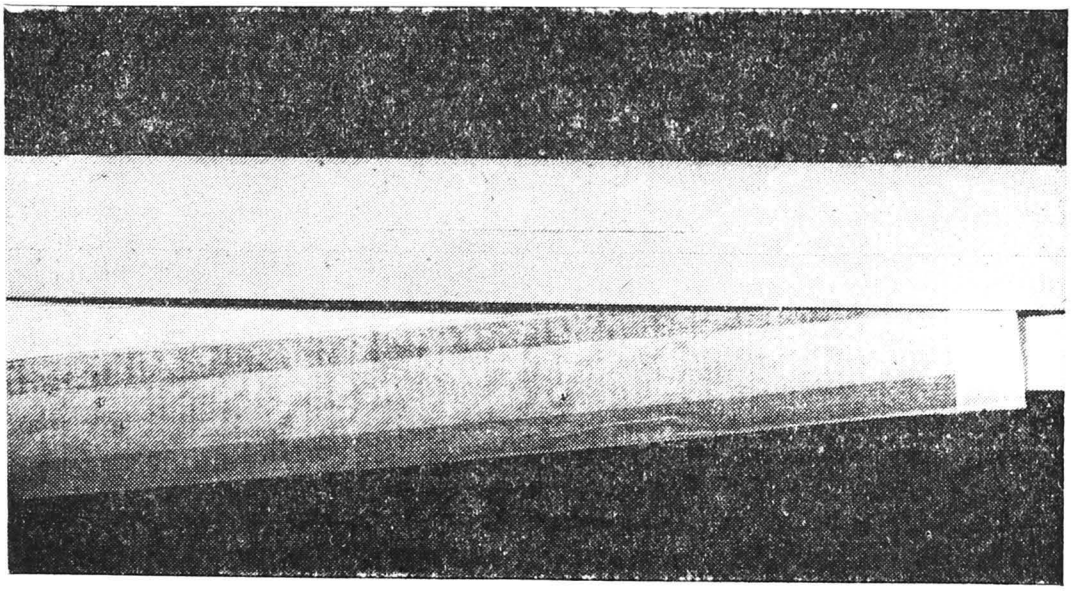

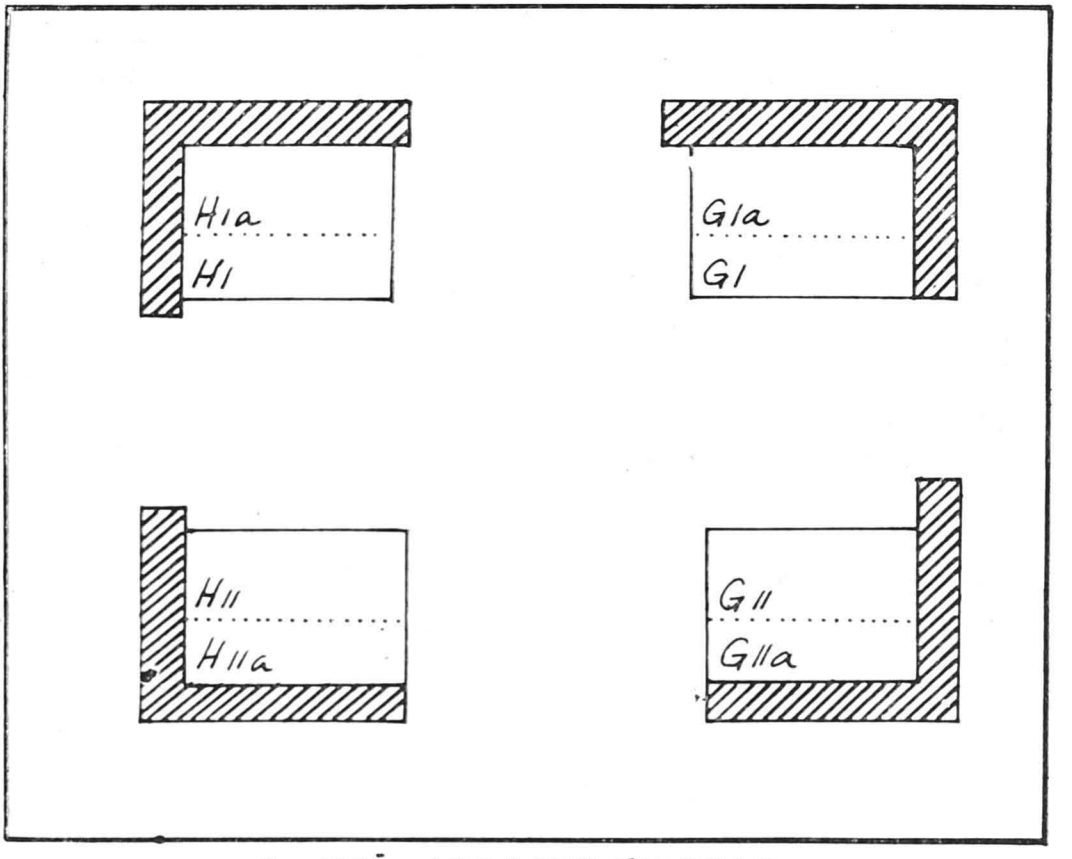

SCHIȚĂ DEPOZIT TEXTILE

Fig. 3

Fig. 4

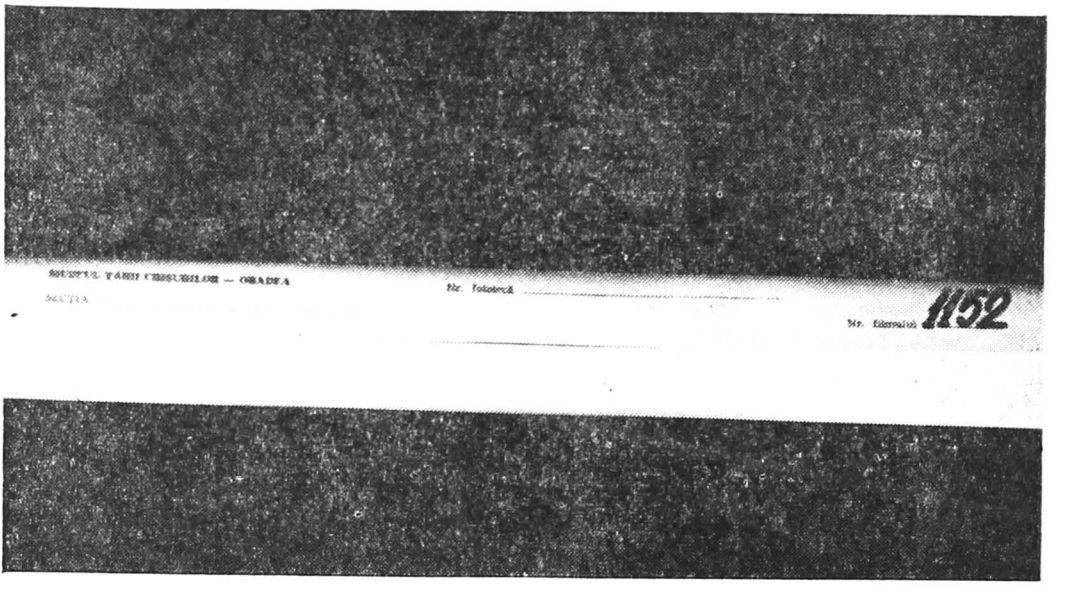

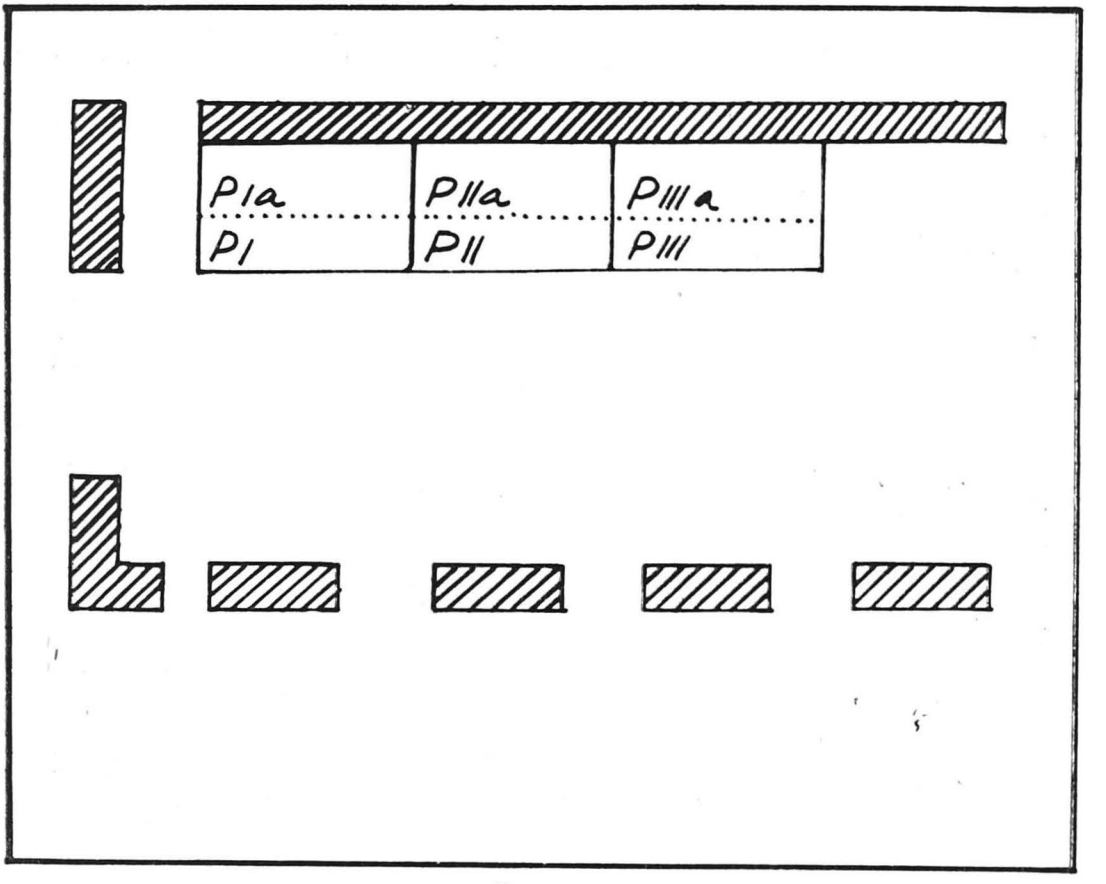

SCHIȚĂ DEPOZIT LEMN

Fig. 5

Fig. 6

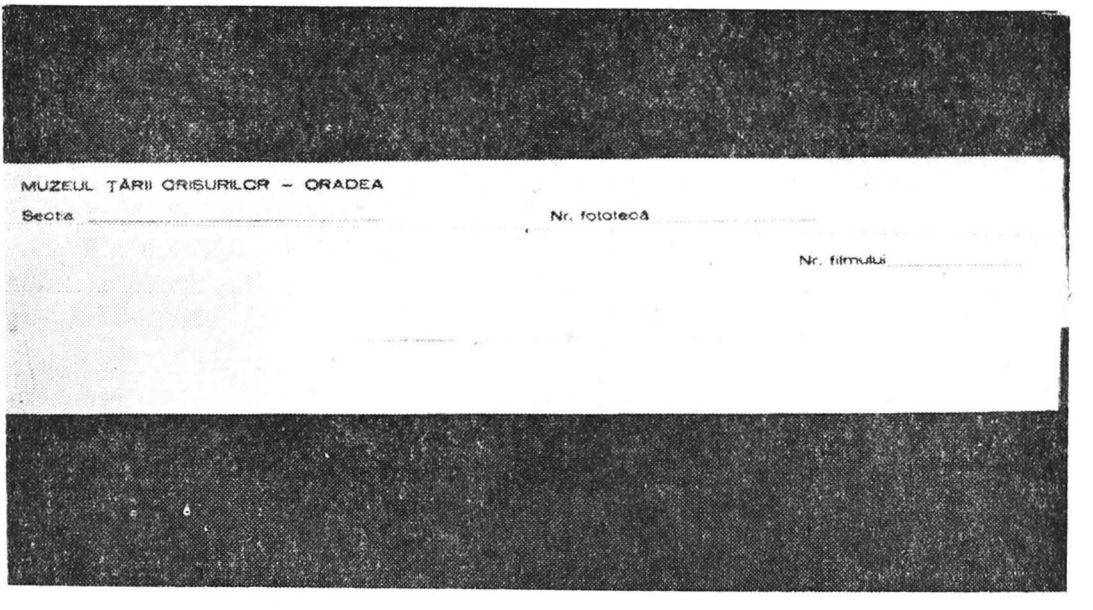
MUZEUL ȚĂRII CRIȘURILOR – ORADEA

Secția ..... Nr. fototecă .....

Nr. filmului .....

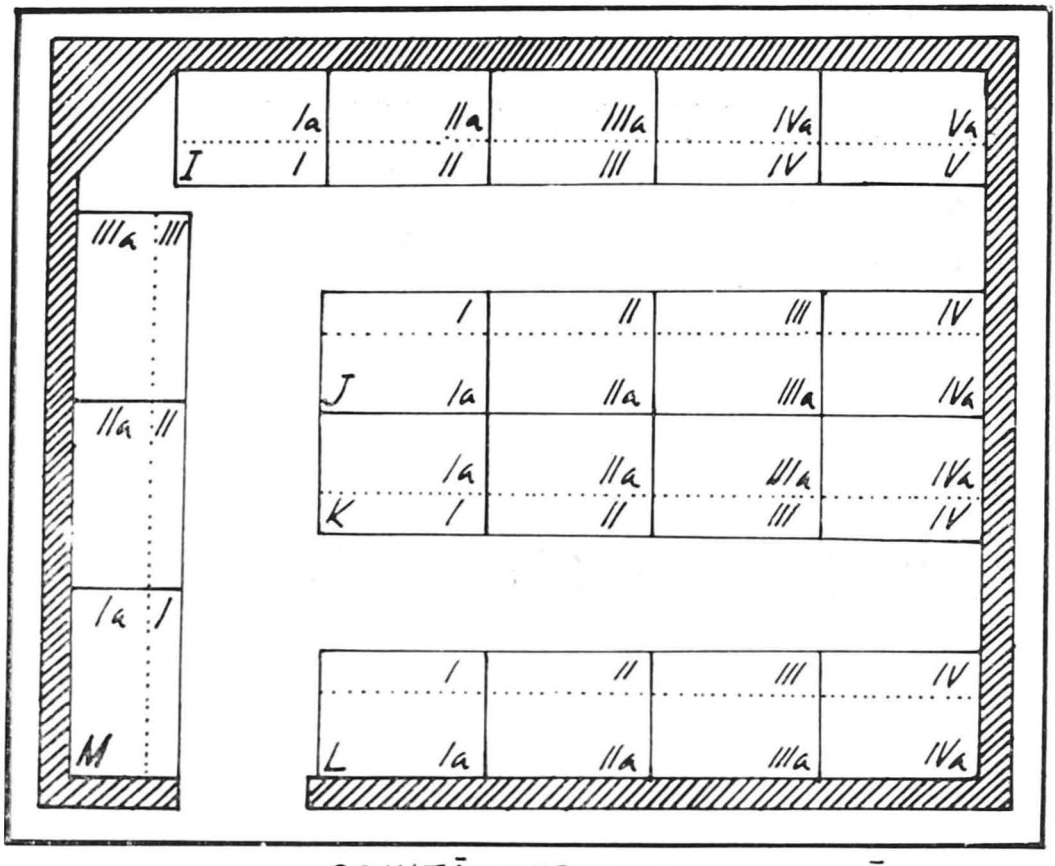

Fig. 7

III. Analiza efectuată pînă acum a subliniat prin excelenţă, ideea unor registre izvorite din statutul muzeului, din scopul acestuia de a ordona cantitativ şi într-o stare de conservare optimă un număr mare de piese. Următoarele registre, care formează subiectul acestei părţi din comunicare, dezvoltă ideea unui vocabular controlat perfecţionat, lucru care contribuie la valorificarea ştiinţifică a patrimoniului deţinut. Este faza calitativă, cînd se asigură posibilitatea înscrierii obiectelor în circuitul de valori stabilit de lucrări. În general, ele ilustrează o nouă fază, cea vizuală, care asigură înglobarea obiectului sau colecţiei într-un sistem de relaţii.

1. *Registrul de filmotecă* — împreună cu *plicul de filmotecă* acumulează trăsături precise. Prima, se referă la fotografierea întregii colecţii, realizare care înlesneşte munca muzeografului. A doua trăsătură se desprinde cu ocazia organizării unor expoziţii itinerante sau la redactarea unor studii, cînd se evită manipularea directă şi repetată a pieselor din colecţie. Evident, această ultimă posibilitate recomandă

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15

MUZEUL ȚĂRII CRIȘURILOR
ORADEA
Secția de etnografie —
Artă populară

Nr. crt. din registru 2497
Nr. film 860/149
Tema Oală mare de pom
Categoria ceramică
Locul Birsa
Zona crișul Alb
Data fotografierii 1972
Autorul I. Godea - T. Mozes

Nr. inv. 3643

Cr. Oradea 7008/72

Fig. 8

plic special confecționat din carton (fig. 8). Filmele se păstrează întinse, nu mai suferă nici o îndoire sau rupere prin rulări repetate. Cînd dorim să facem o reproducere precizăm doar numărul de la subsolul peliculei. Se economisește totodată spațiu de depozitare, deoarece într-un sertar încap pînă la 200 de plicuri. Dimensiunile unui plic s-au stabilit după cele ale filmelor. Textul, tipărit pe fiecare plic, poate fi întrebuințat de orice muzeu, indiferent de profil :

— Muzeul Țării Crișurilor
— Secția...
— Nr. fototecă...
— Nr. filmului...

Socotite ca material auxiliar al conferințelor, diapozitivele dețin un rol de seamă în filmoteca secției. Aranjarea lor s-a făcut în ordine cronologică, în casete speciale. Tema fiecărui diapozitiv o aflăm din registrul destinat lor. Rubricile de înregistrare sînt aceleași ca și pentru filmoteca descrisă mai înainte.

2. *Registrul de fototecă* — vine în continuarea filmotecii. Fotografierea pieselor din colecție limitează apelul permanent la obiect și permite oricărui specialist o luare de contact indirectă cu tema de cercetare abordată. Prima etapă este consultarea registrului de unde ne putem da seama de proveniența fotografiei, de locul în cadrul fototecii. Rubricile adoptate pentru acest registru sînt următoarele :

Nr. crt.	Nr. filmului-peliculei	Nr. plic	Nr. fotografiei	Format foto	Data execuției
2497	860/49	860	2497		aprilie 1972

Data înregistrării	Autorul	Locul	Zona	Nr. inv. al obiectivului	Tema	Categoria
mai 1972	I. Godea	Birsa	Crișul Alb	3643	Oală de pomană	Ceramică

Gruparea fotografiilor s-a efectuat în ordinea numerică în sertare special confecționate, prin aplicarea acestora pe fișe special tipărite (fig. 8, 9). Fișele de fototecă, în aceste condiții, apar ca îndreptare vizuale deosebit de importante. Se cuvine să subliniem aria mai cuprinzătoare a fototecii, multe dintre imagini reflectînd ansamblul etnografiei din Țara Crișurilor și din România. O fișă de fototecă se compune din fotografie și datele esențiale în recunoașterea ei. De exemplu :

— Muzeul Țării Crișurilor
— Oradea

Secţia de etnografie-
Artă populară
— Nr. crit. din registru 2497
— Nr. fil. 860/49
— Tema : Oală mare de pomană
— Categoria : Ceramică
— Locul : Bîrsa
— Zona : Crişul Alb
— Data fotografierii : aprilie 1972
— Autorul : I. Godea, T. Mozeş, L. Bereczki

3. *Desenoteca* — întregeşte catalogul ştiinţific al unui muzeu. La muzeele din Oradea oferă, prin rubricile sale, cîteva elemente indispensabile la identificarea desenului :

Nr. crt.	Planşa	Data	Autorul	Locul	Tema
79	III/15s	1977	I. Godea	Chişlaz V. Barcăului	Motive geometrice de pe o faţă de masă

Deocamdată, domină desenele care redau fidel detalii de arhitectură, releveele. Ele sînt lipite de planşe aparţinînd unui bloc de desen mare. Alături de desenele de mai sus, desenoteca mai cuprinde croiala portului popular din Ţara Crişurilor, motive decorative. Faptul că se află la început, dovadă ne stă numărul restrîns de manifestări consemnate, nu ne împiedică să medităm la posibilitatea adoptării generale, eficienţa ei fiind demonstrată.

IV. Analiza efectuată asupra vocabularului controlat al catalogului ştiinţific existent în secţia de etnografie a Muzeului Ţării Crişurilor, evidenţiază un instrument de lucru bine elaborat, cu multiple posibilităţi de valorificare. Eficienţa limbajului controlat, ca fundament în definitivarea unei organizări ştiinţifice, odată terminat, determină o uniformizare între obiect, ca valoare în sine şi informaţiile despre el, pe care le putem întrebuinţa în orice moment cu maximum de eficacitate. La nivelul secţiei de etnografie, elementul care constituie liantul sistemului de notare-înregistrare, legătura intimă dintre toate etapele evidenţei, este numărul de inventar.

Acest lucru relevă, alături de concluziile strict de specialitate, importanţa coordonării registrelor. Ele, în ultimă instanţă, se determină unul pe altul, decurg în ceea ce priveşte datele esenţiale, de la simplu la complex. Logica internă a evidenţei trebuie prevăzută, pentru a se preîntîmpina eventualele neconcordanţe în definitivarea vocabularului controlat al catalogului ştiinţific. Privit din această perspectivă, vocabularul controlat creează posibilitatea unei valorificări obiective a datelor. Expoziţiile itinerante, pentru a reţine şi exemple concrete, organizate de secţie au folosit ca material ilustrativ imagini din filmotecă (titlurile a două dintre ele sînt : *Elemente stilistice ale ceramicii*

populare din România și *Monumente de arhitectură din Țara Crișurilor)*. Numeroase materiale apărute sub semnătura membrilor secției de etnografie, au pornit de la datele inserate în registre, de la fișele de fototecă în ansamblu deci, de la informațiile datorate unui vocabular controlat exhaustiv.

Dezechilibrul, resimțit și astăzi în unele muzee din țara noastră, între coordonatele reale ale unui obiect și certitudinea unei evidențe cuprinzătoare, se cere înlăturat. Nu se va ajunge la cunoașterea generică a colecțiilor dacă nu se are în vedere punerea la punct a vocabularului controlat, al unui catalog științific. Dezideratul tipizării materialului pe țară, respectînd un criteriu unitar, pe ramură de muzeu cît și pe ansamlbul muzeelor, capătă valoare de imperativ. Desigur, confruntarea diferitelor soluții propuse, va contribui cu siguranță la rezolvarea acestei probleme asigurînd în consens cu etapa pe care au atins-o muzeele din lume, saltul spre utilizarea tehnicii de calcul, a ordinatoarelor. De altfel, colaborarea cu oamenii de specialitate în programare este o preocupare imediată a secției, ea vizînd perfecționarea cadrului organizatoric. Am preconizat, deși sîntem încă numai la început, crearea unui sistem de evidență, la nivel de colecție, pe baza cartelelor. O primă fază care se află în atenția unui lucrător de la Centrul teritorial de Calcul electronic Bihor, este de a întocmi un cod de termeni cu posibilitate de aplicare la nivel republican. Premisa codificării în cadrul secției există, chiar pornind de la tipul de fișe vechi. Nu putem omite nici faptul că numărul de obiecte al unei colecții este în continuă creștere, se îmbogățește anual cu noi achiziții, fenomen ce pretinde un mod perfecționat de evidență și cunoaștere a colecției. De aceea, considerăm că dincolo de uniformizarea vocabularului controlat pe întreaga țară, trebuie să se prevadă posibilitatea introducerii tehnicii de calcul.

Descrierea noastră, permisă de o vastă experiență acumulată, a avut drept scop îndemnul la stabilirea unei apropieri în organizarea științifică a patrimoniului deținut de muzee, constantă care trebuie să asigure un salt calitativ în elaborarea vocabularului controlat omogen al unui catalog științific național.

BIBLIOGRAFIE

1. T. Bănățeanu, *Cu privire la catalogul științific al colecțiilor etnografice*, în *Revista Muzeelor*, nr. 2, 1967.
2. T. Mozeș, *Principii și metode noi în organizarea științifică a colecției de artă populară*, în *Centenar Muzeal Orădean*, Oradea, Muzeul Țării Crișurilor, 1972.
3. M. Focșa, *Muzee și ordinatoare*, în *Revista Muzeelor*, nr. 5, 1972.
4. E. Grigorescu, *Organizarea evidenței colecțiilor muzeale la secția de etnografie a Muzeului Țării Crișurilor din Oradea* în *Biharea*, Oradea, Muzeul Țării Crișurilor, 1975.
5. T. Mozeș, *Importanța codificării informațiilor în munca de muzeografie*, în *Muzeul și Educația Socialistă*, București, Muzeul Național de Istorie, 1977.
6. I. Godea, *Problemele depozitării*, în *Tibiscus*, Timișoara, Muzeul Banatului Timișoara, 1975.

LE CATALOGUE SCIENTIFIQUE D'UN MUSÉE D'ETHNOGRAPHIE

RÉSUMÉ

Le déséquilibre ressenti aujourd'hui encore dans certains de nos musées, entre des coordonées réelles que possède un objet inventarié et les avantages de précision que possède une évidence générale devrait être évité et réduit au minimum. Les desiderata d'une standardisation de la gestion informatique dans tout le pays, tout en respectant un critère unitaire pour chaque ramification muséale et pour l'ensemble des musées ont une valeur impérative. Une première phase, qui est en train d'être réalisé à Oradea grâce à l'aide du Centre territorial de calcul, comprend l'élaboration des listes de termes descripteurs en envisageant la possibilité de leur application au niveau républicain.

L'analyse, grâce au vocabulaire contrôlé du catalogue scientifique qui fonctionne au musée d'Oradea (section d'ethnographie), constitue un instrument de travail élaboré de façon satisfaisante et ayant de multiples possibilités d'application. Grâce à son perfectionnement, la formule qu'on a expérimenté au Musée d'Oradea s'avère être un moyen efficace. Quel que soient les structures actuelles appliquées au patrimoine conservé dans ce musée, le nouveau vocabulaire contrôlé permet un traitement rapide des informations potentiellement contenues.